

TREI

De ce copiii noștri
se transformă
în tirani?

Cum a fost abolită copilăria

MICHAEL WINTERHOFF

Traducere din germană de Doina Fischbach

EDITORI:

Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL:

Magdalena Mărculescu

REDACTOR:

Victor Popescu

DESIGN: Faber Studio

Foto copertă: Gulliver/Getty Images/ © Bruno Maccanti Pescador

DIRECTOR PRODUCȚIE:

Cristian Claudiu Coban

DTP:

Mirela Voicu

CORECTURĂ:

Rodica Petcu
Lorina Chițan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

WINTERHOFF, MICHAEL

De ce copiii noștri se transformă în tirani? Cum a fost abolită copilăria /

Michael Winterhoff cu colab. lui Carsten Tergast ; trad.: Doina Fischbach. -

București : Editura Trei, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-719-904-8

I. Tergast, Carsten

II. Fischbach, Doina (trad.)

159.922.7

Titlul original: Warum unsere Kinder Tyrannen werden: Oder: Die Abschaffung der Kindheit

Autor: Michael Winterhoff

Copyright © 2008 by Gütersloher Verlagshaus

o divizie a Verlagsgruppe Random House GmbH, München, Germania

© Editura Trei, 2017

pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeuil 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

E-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

CUPRINS

Capitolul 1. Între supermame și situațiile de criză educațională — când copiii se transformă în tirani	11
Un prim studiu de caz: Niklas sau o zi normală dintr-o școală primară	18
Capitolul 2. Ce se întâmplă cu copiii noștri. Despre brioșe și despre teme pentru acasă nefăcute	23
Copiii la putere! Copiii la putere?	26
Sara	29
Despre relațiile normale cu copiii și dezvoltarea normală a acestora	30
Cum percepe un copil lumea: concepții asupra lumii	32
Claudia	39
Nu este un caz izolat	43
Imperiul contraatacă	48
De la sănătos la patologic: De ce dezbaterile actuale pornesc de la premise eronate	54
Interviu cu o persoană direct afectată de situație: cum percep profesorii școala în ziua de azi	57

Philipp	61
Alte cazuri din practica mea	64
Capitolul 3. De ce psihicul joacă un rol atât de important	67
Fragmente ale unui psihic sănătos	71
Practica îl face pe maestru — De ce funcțiile psihice se formează numai prin antrenament permanent	74
Un studiu de caz: Adrian	77
Capitolul 4. Decăderea în etape — de la educația intuitivă la simbioză	79
Școlile devin active	80
Ce înseamnă acest lucru pentru modelele parentale?	81
Educația clasică — Despre valoarea intuiției umane	83
Un studiu de caz — o profesoară povestește din viața ei cotidiană	86
Capitolul 5. Prima tulburare relațională.	
Parteneriatul — copiii sunt eliberați forțat din rolul lor subordonat	87
Oferta se conformează nevoilor copiilor — concepte privind parteneriatul în cadrul grădiniței	90
Nu aveți ceva mai ușor?	
Concepții privind parteneriatul în cadrul școlii	98
Un studiu de caz: Un învățător povestește despre Martin, care nu vrea să audă	104
Capitolul 6. A doua tulburare relațională.	
Proiecția — părinții se plasează sub nivelul copilului	105

Copilul ca etalon	109
Copilul există pentru ca eu să pot fi iubit	110
Lăsați copilul! Presiunea exercitată de mediiu extrafamilial	115
Bunicile și bunicii sunt prezenți pentru a răsfăța — presiunea din propria familie	118
Un studiu de caz: Sven și trusa de chimie	121
Capitolul 7. A treia tulburare relațională.	
Simbioza — când psihicul părinților fuzionează cu cel al copilului lor	122
„Neuronul pentru percepția oamenilor“	124
Marcel	126
În ce fel, prin simbioză, copilul este receptat ca parte a corpului adultului	127
Prelucrarea impulsurilor copilului ca stimuli proprii	129
Copilul nu face nimic „dinadins“	132
Adultul reacționează în mod reflex când intră în contact cu copilul — în ce fel simbioza poate duce la violență împotriva copiilor	133
Consecințele asupra dezvoltării psihice a copilului	135
În drum spre o țară în care copiii sunt detestați	138
Profesorul pus la stâlpul virtual al infamiei prin <i>cyberbullying</i>	145
Excurs: O privire în viitor — exemplul sindromului japonez suferit de așa-numiții hikikomori	148
Studii de caz	151

Capitolul 8. Societatea disfuncțională 154

**Capitolul 9. Spre ce trebuie să ne îndreptăm:
restabilirea capacității de relaționare —
să-i privim pe copii din nou ca pe
niște copii** 165

Grădinița și școala primară: modificări absolut necesare 168

Noi sarcini pentru bunici 171

Cum ne putem reveni: conștientizarea vine
înainte de soluționare 172

*We don't need no education
we don't need no thought control
no dark sarcasm in the classroom
teachers leave them kids alone*

Pink Floyd, Another brick in the wall

Capitolul 1

ÎN TRE SUPERMAME ȘI SITUAȚIILE DE CRIZĂ EDUCAȚIONALĂ – CÂND COPIII SE TRANSFORMĂ ÎN TIRANI

În sufrageriile germane, în fiecare seară se pot vedea pe ecranele televizoarelor următoarele: niște „superdădace“ sau supermame sunt implicate, în fața camerelor de filmat, într-o viață familială cotidiană, în care se pare că aproape totul s-a dus deja de mult de râpă. O viață familială cotidiană care nu mai are nimic de-a face cu lucrurile pozitive la care ne-am așteptat. În schimb, vedem copii scăpați de sub control, părinți și frați care țipă și strigă — exemple izbitoare ale unui nivel de dezvoltare umană, care ar trebui să fie de fapt viitorul nostru, al tuturor.

Mesajul este clar: copiii nu mai sunt aduși pe drumul cel bun decât prin metode dure, printr-o strategie de tipul „toleranță zero“ în ceea ce privește educația.

Asemenea prezentări exagerate din reality show-uri bazate pe scandal și difuzate la orele de maximă audiență (când sunt cele mai scumpe spații publicitare ale programului) sunt etichetate de obicei drept „gunoarie“, „emisiuni de rang inferior“ sau „penibile“. Și totuși, ele exprimă suficient de des un sentiment care există latent în societate, la fel cum alte sentimente subterane sunt scoase la lumină de tabloide pe care, chipurile, nimeni nu le citește, dar al căror conținut este cunoscut

de oricine. Ratingurile ridicate ale unor asemenea emisiuni de televiziune vin nu în ultimul rând și din faptul că fenomenele prezentate li se par telespectatorilor ciudat de familiare și dau naștere sentimentului că „exact așa și este“.

Emisiunile îi prezintă exact pe acei mici tirani care populează tot mai mult viața noastră, a tuturor. Copii a căror educație pare să fi scăpat complet de sub control, care nu mai au nimic în comun cu „micuții drăgălași“ pe care orice tată și orice mamă și i-au dorit odată.

Problema în această chestiune este următoarea: indiferent dacă este vorba despre pseudoeducația din timpul divertismentului de seară sau despre grija atentă și implicată a părinților preocupați, toate aceste încercări de a gestiona problema sunt sortite eșecului, atâta timp cât neglijăm una dintre cele mai importante componente ale omului. O neglijăm în mod conștient, deoarece credem că se dezvoltă complet de la sine și că la un moment dat va fi, în mod automat, pe deplin formată: e vorba despre psihicul copilului.

În practica mea văd zilnic copii și adolescenți cu diverse tulburări. În cursul activității mele în calitate de psihiatru pentru copii și în urma analizei tulburărilor apărute, au reieșit modificări atât de grave, încât există motive pentru o mare îngrijorare cu privire la viitorul societății în ansamblu. Dacă pe viitor nu se vor conștientiza aceste tulburări, consecința va consta în tot mai puțini adolescenți și adulți capabili de a munci și de a relaționa.

Potrivit modelului meu dezvoltat în urma unei observări îndelungate, în cazul unei mari părți a acestor copii și adolescenți care cauzează probleme în toate domeniile vieții, avem de-a face cu oameni al căror grad de maturitate psihică a stagnat aproximativ la nivelul unui copil în vârstă de maximum trei ani. Altfel spus: acești adolescenți sunt fixați într-un stadiu timpuriu al dezvoltării psihice, vârsta lor fizică și cea psihică deosebindu-se radical una de cealaltă. Astfel, ei nu mai

pot construi o relație normală cu mediul lor. Orice acces la ei pare să fi devenit imposibil, îi terorizează pe cei din jur cu un comportament inacceptabil și sunt absolut imuni împotriva încercărilor de a fi controlați din exterior.

Abordarea mea, potrivit căreia dezvoltarea psihică a copiilor intră în centrul atenției, constituie singura posibilitate de a analiza în mod judicios această tendință și de a dezvolta strategii privind modul în care ar putea fi contracarată eficient. Acest lucru nu a fost privit până acum așa, deoarece consensul fundamental din interiorul segmentelor responsabile pentru educația și formarea societății s-a bazat pe ipoteze care sunt în contradicție cu această evaluare. Acest consens fundamental poate fi descris cu ajutorul a trei tipuri de perturbări apărute în relația dintre adulți și copii: parteneriatul ca de la adult la adult, proiecția și simbioza.

Lipsa dezbaterii despre ipotezele și opiniile socio-teoretice care se află în spatele consensului a condus la faptul că până acum nu prea există abordări care să meargă dincolo de variația modelelor de parentaj și educație practic mereu aceleași. Totuși, în ultimii ani, această opinie concordantă a fost zdruncinată tot mai mult, astfel încât se poate simți o deschidere față de încercarea de a crea o relație între părinți, profesori, educatori, respectiv copii, în așa fel încât primii să fie capabili să ghideze în mod eficient formarea și educația. Ne aflăm acum într-o stare excepțională, în care copiii au devenit educatorii părinților lor, pe care îi pot controla cu pură delectare, fără a li se mai impune limite. Motivul nu constă într-o răutate înnăscută, ci în faptul că acești copii nu sunt capabili, din punct de vedere psihic, să perceapă comportamentul lor ca fiind greșit.

Descrierea celor trei perturbări relaționale menționate mai sus va indica locul unde se ascund greșelile și neînțelegerile hotărâtoare și unde pot fi găsite posibile căi de ieșire din situația dificilă.

Responsabilitatea pentru această situație dificilă, care în ultimă instanță periclitizează existența societății noastre ce conviețuiește pașnic, nu poate fi găsită într-o singură circumstanță. Se formează un întreg conglomerat de influențe, care are, pentru psihicul copilului, consecințe fatale. Copiii care, din cauza lipsei unor achiziții psihice, nu sunt capabili să deosebească comportamentul greșit de cel corect se transformă tocmai în acei tirani cu care ne confruntăm tot mai frecvent, cu mare consternare, în viața cotidiană.

Pedagogia, conceptele educaționale, metodele de predare folosite la grădiniță și în școală și chiar educația zilnică din casa părintească, toate acestea pot deveni pe deplin eficiente și-i pot aduce pe copii pe drumul cel bun abia atunci când se are grijă ca stadiul de dezvoltare psihică al copiilor să fie la un nivel adecvat vârstei lor. Însă, în ziua de azi, multe persoane responsabile de educație nu mai țin deloc cont de acest fapt. Dimpotrivă, pornesc de la ideea că psihicul este ceva ce se dezvoltă de la sine, aproape la întâmplare. În consecință, dezvoltările psihice anormale sunt înțelese ca boli apărute mai târziu și influențate din exterior, care, în majoritatea cazurilor, ar putea da înapoi în urma unei analize și a înlăturării cauzelor. Comportamentul anormal al adolescenților nu este aproape niciodată cercetat pe baza unei examinări a maturității lor psihice. Ne vine greu să ne imaginăm faptul că atât lucrurile relativ inofensive, precum atitudinea de refuzare temporară a diverselor activități cotidiene, cât și lucrurile grave, precum furtul sau violența, pot fi explicate mult mai bine în contextul proceselor de maturizare psihică decât cu ajutorul modelelor care consideră ca fiind hotărâtoare numai influențele sociale.

Mecanismele obișnuite sunt ilustrate de un exemplu care, în urmă cu câțiva ani, a zguduit pentru scurt timp Germania.

Și anume, în noiembrie 2006, orașul Emsdetten, situat în Ținutul Münsterului, considerat o regiune liniștită, a ajuns

pe primele pagini ale ziarelor. Din păcate, acest lucru nu s-a datorat unor evenimente pozitive petrecute în comunitatea cu 35 000 de locuitori, ci unei știri înspăimântătoare: un elev al liceului real local Geschwister-Scholl a încercat, printr-un atac armat, să ucidă colegi și profesori. În cele din urmă s-a ajuns la doar unsprezece răniți, oarecum un noroc în tot acest ghinion. Singura victimă a fost ucigașul însuși, în vârstă de 18 ani; el era considerat de majoritatea persoanelor drept un singuratic și un fanatic imprevizibil al jocurilor pe calculator.

„Frustrarea generală și lipsa unui sens de viață“ ar fi dus la această faptă, a spus ulterior, în concluzie, procurorul general care conducea ancheta, fiind citat de revista *Der Spiegel*; părinții ucigașului au suferit amândoi un șoc grav din cauza crimei fiului lor, la care nu se așteptaseră niciodată.

Asemenea știri ne sperie tot mai mult în ultimii ani și ele constituie vârful unui aisberg a cărui dimensiune nu a putut-o evalua cu adevărat nimeni până acum. Cine are în cercul său de cunoștințe profesori, educatoare de grădiniță sau oameni cu alte activități pedagogice cunoaște destul de bine plângerile cu privire la situația aparent fără speranță a copiilor și adolescenților. Aceștia par să fie în mare parte lipsiți de respect și fără nicio orientare în ceea ce privește valorile și normele general obligatorii. Însă în multe cazuri este vorba despre copii proveniți din familii intacte, în cazul cărora modelele explicative obișnuite precum „copil-problemă“, „familie disfuncțională“ sau „mediu social nefavorabil“ nu funcționează.

Dificultăți provoacă tot mai mult copiii și adolescenții ai căror părinți se poartă afectuos cu ei încă din prima zi, sunt recunoscători pentru fiecare sfat educațional bine intenționat și încearcă să transpună în realitate conceptele pedagogice inovatoare. Și criminalul din Emsdetten provenea, după câte știm, dintr-o familie funcțională și era un elev bun. Faptul că era

cunoscut ca fiind un singuratic nu trebuia să conducă în mod obligatoriu la un atac armat.

Dar să ne întoarcem la mecanismele frecvente în asemenea cazuri. Reacția la acest fenomen, așa cum a putut fi observată în trecut în interiorul societății, se bazează, în principal, pe o dezbatere educațională. Astfel, a fost foarte criticată așa-numita generație a anilor '68, așadar toți cei care se pare că au făcut o virtute din nevoia de a avea o experiență generațională foarte specifică și din eliberarea din cătușele percepute ca fiind prea strâmte ale educației și disciplinei. Conceptele educației antiautoritare, care aduce de fapt o ostracizare aparent totală a conceptului de autoritate, au făcut mult timp obiectul unui consens printre toți cei care au lucrat în domeniul educațional. Chiar și părinții au preferat să permită adesea unele libertăți, pentru a nu face aceleași greșeli pe care le-au văzut la propriii părinți.

În prezent, se observă adesea o răsturnare radicală. Consilierii educaționali recomandă tot mai des mai multă severitate și consecvență în educație, renumita „palmă peste fund“ a revenit în discuție, în timp ce tendința actuală fiind aceea de a susține că tocmai aceasta „încă nu a făcut rău nimănui“. O constatare actualmente pe deplin acceptabilă din punct de vedere social, care, indiferent dacă este corectă sau falsă, cu nu prea mult timp în urmă, ar fi stârnit o mare indignare.

Cu „palmă“ sau fără, în dezbateră actuală un lucru pare a fi mai presus de orice îndoială: cheia pentru o schimbare în situația copiilor și adolescenților noștri constă într-o nouă pedagogie și în modelele didactice elaborate pe baza ei. Însă nu se observă faptul că în felul acesta se alege calea cea mai ușoară. Bineînțeles că putem confrunța „vechea pedagogie“ cu „noua pedagogie“, ducând la formularea unor constatări banale precum aceea că pentru copii este mai bine ca uneori să spună „nu“ sau chiar să ia decizii în cadrul unui proces comunicativ,

în loc să urmeze, pur și simplu, indicațiile profesorului și să le execute întocmai. Aproape nimeni nu va contrazice această abordare reprezentativă pentru multe alte idei ale unei „noi pedagogii“. Doar că se pune întrebarea: De ce are nevoie copilul pentru a putea realiza de fapt această performanță comunicativă? Cum se pot pune aceste idei în concordanță cu nivelul de zgomot din clasă și cu comportamentul comunicativ al multor elevi, care îi sfidează atât pe profesori, cât și pe colegi prin asemenea abordări?

Contrar acestui lucru, eu urmez o idee fundamental diferită și, mai ales, nouă, pentru a ieși din impasul dezbaterii actuale și pentru a găsi noi căi care pot duce, în cele din urmă, și la eforturi pedagogice utile. Pentru a găsi aceste căi trebuie abordat domeniul psihologiei abisale și cel al psihiatriei.

Astfel, nu consider în niciun caz expunerile mele ca fiind o contribuție la dezbateră privind „noua pedagogie“, indiferent de natura ei. Ele nu trebuie nici interpretate greșit ca fiind sfaturi educaționale. Eu cer mai degrabă să conștientizăm, în sfârșit, faptul că dezbaterile privind modelele educaționale, formele de învățământ, conceptele pedagogice din grădinițe și din căminele de copii vor rămâne ineficiente atâta timp cât nu vom fi înțeles care este premisa de bază de care au nevoie toate aceste lucruri: și anume o maturitate psihică a copiilor noștri, pe baza căreia abia apoi se poate interveni în tot ceea ce urmează.

Multe dintre studiile de caz descrise în această carte, selectate din grădiniță, din școală și de acasă, vi se vor părea cunoscute dumneavoastră, ca cititor, fie din propria experiență — dureroasă —, fie din povestirile cunoscuților și prietenilor, care s-au confruntat și se confruntă mereu cu situații foarte asemănătoare. În acest context este important să atrag atenția încă o dată asupra faptului că niciunul dintre aceste exemple nu are scopul de a discredita vreun grup. Nici copiii,

nici educatorii sau părinții nu trebuie învinuiți. Nu port aici vreo dezbaterere referitoare la vină, care, în definitiv, ar continua să dezbine societatea și ar împiedica observarea problematicii propriu-zise. Este vorba despre faptul de a înțelege că diferitele simptome ale copiilor și adolescenților care aparent opun rezistență educației au o cauză comună, și anume lipsa maturității psihice.

Abia atunci când adulții vor învăța, pe baza unei asemenea constatări, să reflecteze în mod critic asupra propriului comportament, va fi posibil să li se permită copiilor să-și reia locul la care au dreptul în societate. Acest lucru înseamnă că cei mici trebuie priviți din nou drept ceea ce sunt: niște copii. În ziua de azi am început să-i facem, în calitate de mici adulți, egalii noștri și, astfel, să-i suprasolicităm neîncetat.

UN PRIM STUDIU DE CAZ:

NIKLAS SAU O ZI NORMALĂ DINTR-O ȘCOALĂ PRIMARĂ

După soneria de dimineață, de la ora 8:15, toți copiii din clase se aliniază ordonat în curte. Și clasa 1C are locul ei fix, iar copiii stau în picioare câte doi, așteptându-și învățătoarea. Numai doi copii aleargă în jurul grupului. După ce învățătoarea vine și îi roagă să se alinieze și ei ordonat, merg agale la capătul micului rând.

Niklas încă aleargă prin tufișuri și se ascunde. Când vede că elevii din clasa lui merg spre ușa de la intrare, strigă cu voce tare: „Aici sunt!”

Învățătoarea îl cheamă făcându-i semn cu mâna. Drept urmare, N. aleargă repede spre clasa sa și se împulzește în fața celorlalți copii, provocând enervare și chiar o situație periculoasă pe scări între el și câțiva dintre ceilalți

copii. Învățătoarea vrea să-l ia de mână, pentru a-i feri pe ceilalți copii de îmbrâncirea și împulzirea lui grosolană, însă Niklas se apără vehement și aleargă pur și simplu mai departe.

Ajuns în fața clasei, mai întâi își aruncă ghiozdanul în mijlocul coridorului. Profesoara pune ghiozdanul deoparte, pentru ca ceilalți copii să nu se împiedice de el și să nu-i imite comportamentul. În timp ce toți ceilalți se dezbracă, își agață jachetele și își pun pantofii pe raft, Niklas stă deoparte și privește. Abia după ce majoritatea copiilor sunt deja în clasă își dezbracă și el jacheta și o aruncă în direcția cuierului.

Apoi vrea să intre în clasă. Întrucât învățătoarea stă încă în ușa clasei, îl oprește rugându-l să-și scoată și pantofii. Niklas strigă tare: „Nu!”

Drept urmare, învățătoarea dă exemplul celorlalți copii și-i amintește regulile clasei. Abia după ce vede că și prietena lui, Anne, își scoate pantofii, este dispus să facă același lucru (totuși nu încălță papucii de casă). Acum poate intra în sala de clasă. Însă nu merge la locul său, la fel ca și ceilalți copii, ci se deplasează prin încăperea alunecând pe genunchi și-și trage ghiozdanul după el pe podea până la locul său individual. Acolo își mai aruncă o dată ghiozdanul cu zgomot pe podea, apoi se așază pe locul său.

După ce toți copiii au luat loc, se ridică în picioare pentru a-și ura „Bună dimineața”. Acest ritual este asociat cu un mic exercițiu de gimnastică. În timp ce toți copiii stau în picioare uitându-se la învățătoare, Niklas se postează pe scaunul său, privind spre clasă. Pentru a evita un nou scandal, învățătoarea își schimbă poziția, astfel încât băiatul să nu mai fie în centrul atenției (locul individual al lui Niklas este chiar lângă catedră).

Totuși, această reacție a învățătoarei nu-l împiedică să adapteze salutul de bună dimineața și să răcnească tare în clasă „tâmpitule, dobitocule“, și asta în ritmul salutului de bună dimineața. Profesoara îi pune împăciuitor mâna pe umăr, iar el se așază din nou.

În timpul exercițiului scurt de citire care urmează (cuvintele care încep cu o literă nouă sunt citite de pe tablă, iar noua literă este repetată la tablă), Niklas nu se înscrie la citit. Însă dacă un copil nu pronunță imediat un cuvânt sau citește lent, literă cu literă, Niklas intervine strigând un cuvânt oarecare auzit înainte, ceea ce duce la dezorientarea unora dintre copii. Învățătoarea îl roagă să-și aleagă și el un cuvânt și să-l arate la tablă. El răspunde spunând că un cuvânt rostit anterior în clasă este cuvântul lui și era rezervat pentru el. Când i se permite să citească cuvântul lui reușește numai cu ajutorul profesoarei.

O temă scrisă dată ulterior de învățătoare este mai întâi refuzată de el. Spune că nici nu poate și nici nu are de gând s-o facă. Ajutorul oferit îl refuză pe un ton aspru și vrea să facă un tur prin clasă. Când învățătoarea insistă asupra rezolvării temei și îi interzice strict să se mai ridice în picioare, Niklas rămâne așezat la masa lui, însă se deplasează cu aceasta alunecând permanent spre tablă și înapoi. Când nu mai trezește atenția în felul acesta, o vreme îi privește liniștit pe ceilalți copii în timp ce aceștia lucrează. Apoi scoate din ghiozdan un caiet de lucru pentru preșcolari pe care l-a adus cu sine și vrea să lucreze pe el. Profesoara se uită la caiet, alege câteva pagini adecvate pentru el și câteva teme interesante. Niklas le privește, însă apoi refuză să lucreze la ele și insistă să rezolve teme alese de el însuși.

În ora următoare, clasa merge în sala de sport, la cursul de educație fizică. Învățătoarea a ales ca temă a orei

aparatele de sărituri și de menținere a echilibrului. În mod normal, Niklas nu participă deloc la cursul de educație fizică, ci de obicei încearcă să se eschiveze în spațele saltelei de gimnastică albastre, respectiv să umble fără țintă și la întâmplare prin sală. Când în drum spre vestiare vede aparatele de antrenament, își îmbracă repede șortul și aleargă imediat în sala de sport. Copiii cunosc antrenamentul de tip circuit. După ce își schimbă hainele își pot alege aparatele în mod liber. Niklas își alege un aparat pentru sărituri și începe să lucreze chiar fără probleme. După puțin timp câțiva copii se plâng, deoarece el se bagă mereu înainte. Învățătoarea îi cere să respecte ordinea și să încalțe pantofii sport absolut necesari. După aceea își poate continua exercițiile de sărituri. Niklas se enervează atât de tare, încât o insultă pe învățătoare spunându-i „tâmpito“. Ea îl ia de braț și merge cu el în vestibulul sălii de sport. Acolo îi explică faptul că prin asemenea insulte se simte jignită și nu permite să i se vorbească pe tonul acesta. În plus, ea nici măcar nu-l jignește. Apoi îi atrage din nou atenția asupra situației periculoase pentru el atunci când sare fără adidași. El nu reacționează deloc, ci privește fix și inexpressiv spre sala de sport și către ceilalți copii.

Întors înapoi în clasă, se așază la masa lui individuală și își despachetează micul dejun. În timp ce ia micul dejun este tăcut. Abia spre sfârșit râgâie de câteva ori tare în clasă, lucru care nici nu mai este sesizat de către copii.

La prânz, în mod excepțional, mama lui Niklas îl ia personal de la școală. Învățătoarea îi relatează pe scurt despre fazele dificile petrecute în cursul dimineții, mama este complet mirată de acest comportament, însă îl dojenește pe fiul ei. Niklas o ascultă fără o reacție vizibilă, privind în timpul acesta de-a lungul coridorului lung.